

Індивідуальність як феномен культури. Мистецькі здобутки емігрантів

Первинними соціокультурними формами становлення і розвитку людського духу в історичному плані є міфи, в індивідуальному – казки. Казки ж – не просто дитячі забавки, а історично вироблені культурні форми становлення й розвитку людської свідомості. Уявне, створене фантазією та виражене символічною казковою мовою, переживається і засвоюється як дійсне. Таким чином, боротьба персоніфікованих сил добра й зла, правди й кривди, любові й відрази та ін. формують основи людської моралі. Важливою передумовою духовного розвитку людини є праця. В. Шинкарук підкреслює визначальність суспільної праці в суто людській життєдіяльності, тому що вона формує насамперед волю, здатність стримувати, переборювати свої безпосередні бажання й тваринні інстинкти, підпорядковувати свою діяльність суспільним цілям. Поняття «діяльність» охоплює найістотніше в людині – її свободу як «здатність робити власний вільний вибір серед різних і альтернативних можливостей, створювати свій людський світ, оновлювати і збагачувати його предметами і цінностями, безпосередньо не даними в природі – культурою»

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА В ЕМІГРАЦІЇ

- ▣ Українська громада протягом усього періоду її проживання на американському континенті постійно демонструвала світові прагнення зберігати й розвивати національні традиції. Вона виявляла велику турботу про освіту українських дітей, вирішувала проблеми щодо відкриття шкіл, де діти змогли б вивчати українську мову, історію України, прилучатися до української культури. Найдавніший такий національно-культурний осередок "Галичина" створено в Манітобі (1899). У 1905 р. у Вінніпегу відкрито спеціальну школу (її українці називали учительським семінаром) для підготовки вчителів з україномовного середовища.

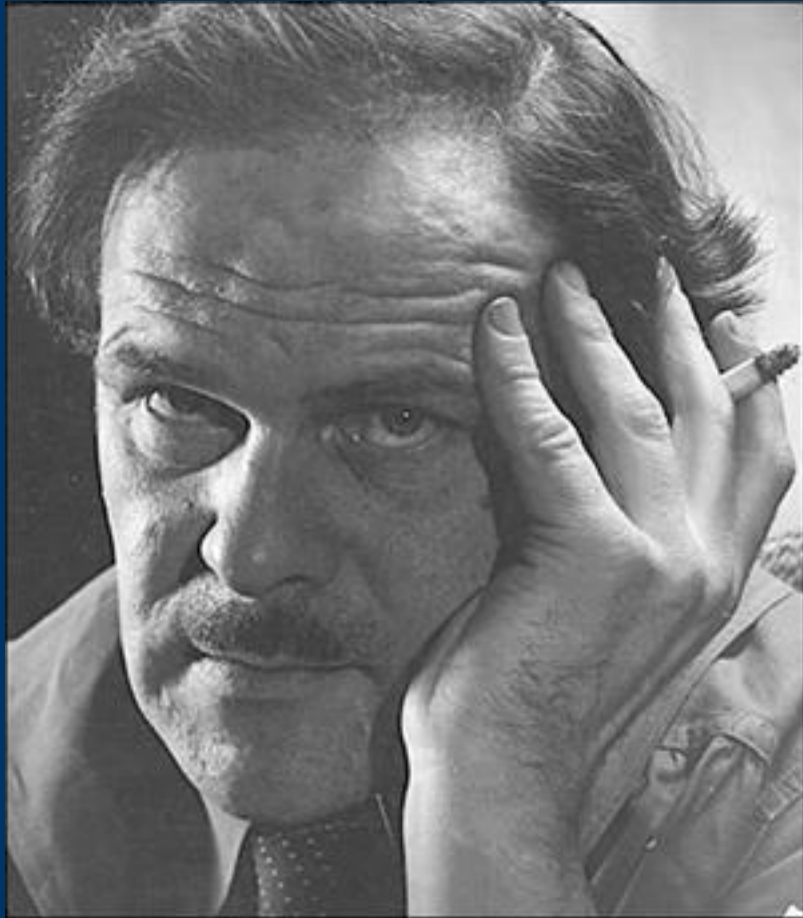

Пожвавленню літературного життя Канади 20-х років сприяв і Мирослав Ірчан (справжнє ім'я та прізвище - Андрій Баб'юк), який в 1923 р. приїхав до Канади, де розгорнув літературно-видавничу діяльність. Свої міркування про причини виїзду українського населення до інших країн М. Ірчан висловив у нарисі "За океаном". Драматичними творами, написаними в Канаді - "Родина щіткарів" та "Підземна Галичина" - він зробив значний внесок в українську літературу та культуру, майстерно висвітливши соціально-політичне становище західноукраїнських трудящих у цей період. Але сум за Україною спричинив його повернення на батьківщину в 1929 р. У Харкові він очолив письменницьку організацію "Західна Україна" і редагував журнал під такою самою назвою. Розстріляний у 1937 р.

▫ Українці другої еміграційної хвилі відрізнялись від першої, трудової, насамперед тим, що були в основному освіченими людьми, лише незначна частина з них була неписьменною. Саме цим пояснюється їх швидке пристосування до нових умов життя і праці, активної участі у громадському житті. З цих людей вийшло найбільше лідерів громадсько-політичних і культурно-освітніх організацій. Наприклад, "батьком" українського співу в Америці називають композитора, диригента і хормейстера Олександра Кошиця. Своєю творчістю О. Кошиць пропагував українську культуру за кордоном, знайомив з мистецтвом українського хорового співу, що став своєрідним каталізатором у пожвавленні діяльності мистецьких колективів у Північній Америці.

У 1929 р. до США прибув Василь Авраменко, який згодом став засновником української народної хореографії. За короткий період він створив понад 50 ансамблів, які діяли по всій країні. Він влаштовував виступи своїх вихованців у багатьох штатах Америки, прагнув до того, щоб з українським мистецтвом познайомилось якомога більше американців. У 1934 р. танцювальний ансамбль В. Авраменка (близько 300 осіб) виступив у Метрополітен Опера Гавс у Нью-Йорку, а сам він став засновником школи народних танців у Нью-Йорку та студії звукових фільмів

З усіх українських митців найбільшої світової слави зажив Олександр Архипенко, який прибув до США ще в 1923 р. Він увійшов в історію мистецтва як один з основоположників культури модернізму. Мав індивідуальні виставки в Німеччині, Франції, Англії. У Нью-Йорку відкрив власну школу, створив понад 750 композицій, серед яких бронзові плити-барельєфи Б. Хмельницького і М. Грушевського, що експонувалися в найбільших музеях світу, постійно виступав з доповідями на мистецькі теми в американських університетах та мистецьких товариствах. Митець виготовив скульптури князя Володимира Великого, Тараса Шевченка та Івана Франка, які були встановлені в Українському культурному парку в Клівленді, а скульптурна постать Кобзаря прикрасила місто Керхенсон у штаті Нью-Джерсі.

Уся українська література, друкована в Канаді після Другої світової війни, є широкою панорамою тематики, літературних напрямів і стилів. Тут патріотична героїка і ностальгійна лірика, романтика і політична література, гумореска, сатира і мемуаристика, нариси, байки, шкільні підручники, журнали, сторінки в газетах для молоді тощо. Саме після Другої світової війни з'явилася в Канаді українська літературна критика. Особливо плідною була перекладацька творчість К. Андрусишина та В. Кірркоинела. У їх доробку - антологія "Українські поети 1189-1962" (1963), що охоплює вісім століть української поезії від "Слова о полку Ігоревім", та перше, майже повне видання "Кобзаря" англійською мовою під назвою "Поетичні твори Т.Шевченка. Кобзар" (1964). У США до українських літературних критиків належать Г. Дібров, П. Косенко, М. Щербак, Б. Рубчак, в Австралії - Д. Нитченко, в Англії - О. Воропай.

Непрості умови розвитку української літератури на американському континенті привели літературознавців і письменників усієї діаспори до об'єднання творчих сил. 26 червня 1954 р. в Нью-Йорку було засноване об'єднання українських письменників в еміграції "Слово". До його основоположників належали В. Барка, І. Багряний, Б. Бойчук, В. Гайдарівський, С. Гординський, Й. Гірняк, П. Голубенко, Г. Костюк, І. Кошелівець, Н. Лівицька-Холодна, Є. Маланюк, Т. Осьмачка, У. Самчук та ін. Поступово стали формуватися два осередки організованого культурного життя з кількома друкарнями, часописами та журналами у Вінніпезі та Торонто.

У Торонто в 1956 р. було засновано Українську спілку образотворчого мистецтва (УСОМ), а в 1957 р. УСОМ організовано в Едмонтоні. В 1958 р. в Торонто відкрилась мистецька галерея "Ми і світ", що нараховувала понад 200 картин українських митців Європи і Канади. Дещо пізніше мистецьку галерею "Ми і світ" було перенесено на околицю Ніагарських островів. Тепер вона іменується як "Ніагарська мистецька галерея і музей". Тут зберігається творчий спадок Василя Курилика - одного з визначних митців-українців.

Мистецьку освіту В. Курилик здобув у Торонто, Мехіко та Лондоні, де брав участь у виставках Королівської Академії. Він створив понад 7000 картин. У серії "Український піонер" відтворив історію українських канадців. Виконані ним чотири панно прикрашають інтер'єр канадського парламенту, символізують творчу працю українських поселенців, їх внесок у суспільне й культурне життя Канади. У його творчій спадщині 160 картин серії "Страсті Христові". Митець створив картину-передбачення "Чорнобильська мадонна", написану задовго до нашої трагедії. У 1970 р. В. Курилик відвідав Україну, подарував Державному музею Т. Шевченка в Києві картину "Дух Шевченка витає над Канадою"

Широко відомий у світі Леонід Молодожанин (Лео Мол, 1915, уродженець с. Полонного на Хмельниччині) - видатний український скульптор, живописець, академік Королівської канадської академії мистецтв. У його творчому доробку - пам'ятники Т. Шевченкові у Вашингтоні (1964) та Буенос-Айресі (1971), Володимирі Великому в Лондоні (1990), близько сотні скульптурних портретів, понад 80 вітражів у храмах тощо. Окремі твори зберігаються у Ватиканському музеї. Різьблені погруддя пап Іоанна XXIII, Павла VI, Івана Павла II, кардинала Йосипа Сліпого позначені людяністю, високою духовністю. У Вінніпезі відкрито Парк скульптура Лео Мола. Свого часу митець був знайомий з визначним діячем української культури Іваном Огієнком і виконав його скульптурний портрет, який подарував місту Львову (1992). Одна з вулиць Львова носить ім'я Івана Огієнка, де і встановлено скульптурне погруддя вченого.

Певних організованих форм набуло мистецьке життя і в США. У травні 1952 р. в Нью-Йорку було створено Об'єднання митців-українців в Америці, з відділом у Філадельфії, де у вересні 1952 р. відкрито Українську мистецьку студію. З 1963 р. у США почав виходити друкований орган Об'єднання митців-українців в Америці - журнал "Нотатки з мистецтва", до якого тяжіли українські митці з усього світу. Усі відомі скульптори, зокрема автори пам'ятників Тарасові Шевченку у Вінніпегу (Андрій Дараган), у Вашингтоні та Буенос-Айресі (Леонід Молодожанин), Лесі Українці - в Клівленді і Торонто (автор обох - Михайло Черешньовський) є членами Об'єднання митців-українців в Америці.

Важливі завдання виконує і організований у 1971 р. в Чикаго Український інститут модерного мистецтва. Він має своє постійне приміщення з виставковою галереєю, канцелярію, бібліотеку, колекцію картин і скульптур. З часу свого виникнення Інститут модерного мистецтва здійснює діяльність у двох напрямках: по-перше, гуртує тих молодих українських митців, які досі були осторонь українського культурного життя, і одночасно популяризує сучасну мистецьку творчість в українській громаді; по-друге, ставить завдання проникнення митців з українським ім'ям до тих культурно-творчих осередків американського довкілля, куди українці досі дістатися не могли з суто національним спрямуванням їх творчості.

У міжвоєнний період та після завершення Другої світової війни значна частина українців прибула до Великобританії та Франції. Громадські осередки українців особливу увагу приділяють проблемам вивчення молодими поколіннями рідної мови, літератури та історії, що безумовно, є одним з головних напрямів виховання самосвідомості і прищеплення культурних традицій народу. У діаспорі постійно розвивається художня самодіяльність. Це підтверджується діяльністю хорів "Діброва", "Гомін", танцювальних ансамблів "Метелик", "Орлик", квартету бандуристів "Кобзарське братство".

При філіалі Римського українського католицького університету в Лондоні - одного з наймолодших наукових центрів української діаспори в Західній Європі (1979) - діє мистецька секція, яка організовує виставки українських вишиванок, кераміки, інших виробів прикладного мистецтва, вечори поезії, зустрічі з художніми колективами з України. У Лондоні проживає видатна українська поетеса і художниця Галя Мазуренко, поезії якої позначено модерністською спрямованістю, своєрідним відчуттям слова, багатообразністю (збірки "Акварелі", "Пороги" та ін.). Музей українського мистецтва функціонує в Олдгамі

Франція є другою західноєвропейською країною, де проживає порівняно численна українська діаспора. Щоб зберегти національну етнічну та культурну самобутність, українці у Франції створили Український центральний громадський комітет у Франції, Центральне представництво українців у Франції та широку мережу жіночих, молодіжних, культурологічних і просвітянських організацій.

Мистецький Париж пам'ятає блискучі імена Марії Башкирцевої і Святослава Гординського, Олександра Архипенка і Сержа Лифаря, Олекси Грищенка і Якова Гніздовського. Серед них особливе місце належить видатній художниці з України Софії Левицькій. Вона була членом комітету "Осіннього салону", що є великим досягненням чужоземця в Парижі та визнанням його таланту. Софія Левицька дивувала рафіновану французьку критику дуже особистим, майже інстинктивним поглядом на речі, делікатністю творчого письма, рідкісним художнім смаком і тонким розумінням природи світу.